

**PIERRE BOURDIEU'NÜN “ALAN, SERMAYE VE HABİTUS”
KAVRAMLARI EKSENİNDE COVID-19 SÜRECİNİN
EĞİTİMDEKİ FIRSAT EŞİTLİĞİNE ETKİSİ: DENİZLİ İLİ
ÖRNEĞİ**

Sümevra ÇABAR

TEMMUZ 2022

DENİZLİ

**PIERRE BOURDIEU'NÜN "ALAN, SERMAYE VE HABİTUS" KAVRAMLARI
EKSENİNDE COVID-19 SÜRECİNİN EĞİTİMDEKİ FIRSAT EŞİTLİĞİNE
ETKİSİ: DENİZLİ İLİ ÖRNEĞİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Sosyoloji Anabilim Dalı
Genel Sosyoloji ve Metodoloji Program**

Sümevra ÇABAR

Danışman: Doç. Dr. Gül AKTAŞ

Temmuz 2022

DENİZLİ

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

2.1. Habitus

Habitus kavramı, Pierre Bourdieu'nün en önemli kavramlarından biridir. Bu kavramı açıklarken temel amacı; pratiğin gerçek mantığını açıklamak isteğidir. Habitus, gündelik hayatımızda, toplumsal olaylara katılımımız ile gerçekleşen eylemlerimiz, bilinçsiz olarak üzerinde pek düşünmeden gerçekleştirdiğimiz eylemlerdir. Her ne kadar eylemlerimiz bilinçli bir şekilde gerçekleşmese de eyleyen bizler de bu sürecin bir parçası olmaktadır.

İlk olarak habitusa kavramsal olarak yaklaşacak olursak; Aristo habitus kavramı yerine hexis kavramını kullanmıştır. Hexis huy, iyelik, edinme ve yetenek anlamlarına gelmektedir. Aristo'nun yanında bu kavramı Durkheim ve Weber de kullanmıştır. Mauss'un *hexis* tanımı ise, kolektif ve bireysel pratik bilincin yaratmış olduğu her şeydir. Mauss'a göre bu alışkanlıklar kişilere veya onların taklitlerine göre değişmez, toplumlara, eğitim biçimlerine, zevke, moda göre değişmektedir (Tatlıcan ve Çeğin, 2010: 305-306).

Bourdieu habitus kavramını, kişinin ya da kişiler kümesinin geçmiş deneyimlerinin içinde bir bütün haline geldiği kalıcı yatkınlıklar sistemi olarak tanımlar. Bu sistemde var olan sınıf veya toplulukların düşünceleri ve eylemleri özgür bir şekilde olmamaktadır. Bunun sonucunda özgürlük durumları nesnel düzenliliklere uygun bir şekilde dizayn edilmiştir.

Habitus, toplumsal aktör olan biz failerin ortamlarda edindiğimiz toplumsal deneyimlerimizin ürünü olan, zihnimizde var olan (sınıf, dil, etnisite, toplumsal norm ve cinsiyet vb.) kalıcı eğilimlerimizdir. Habitus, toplumsal yapıdaki normların birey tarafından içselleştirilmesi ile meydana gelir. Bir diğer deyişle habitus toplumsal failerin algılama, hissetme, düşünme ve davranma şemaları olarak içselleştirdikleri toplumsallık anlamına gelir. Bourdieu'ye göre eylemleri şekillendiren sosyal yapıdır ve her eylem sosyal bir yapının varlığını yansıtır. Bourdieu habitusu, toplumsal yapı içinde

kuracağı bağın çerçevesindeki eylemlerini anlatmak için kullanır ve en çok bu eylemler üzerinde durur. Bu eylemlerin toplumsal yapı içerisindeki yerini ve bireyselliğin taşıyıcısı olan eylemleri fail açısından anlamlandırmaya çalışır.

Bourdieu habitus kavramını ilk olarak sosyal bilimlerdeki sonu gelmeyen nesnelcilik-öznelcilik tartışmasını aşma aracı olarak görür ve kavramsal referans içinde yapısalcı veya faillik-yönelimli görüşlerden birini tercih etmek yerine, bu karşıtlığı aşma girişimiyle yola çıkar (Baert, 1998: 30'den akt. Çeğin, 2017: 28). Bu analizinden yola çıkarak bireysel eylem ve toplumsal yapı arasındaki ilişkiselliği Bourdieu, "İnsan eylemini güdüleyen nedir?", "Bireysel eylem 'kültür', 'toplumsal yapı' veya 'üretim tarzı' tarafından mı belirlenir?" (Swartz, 2018: 8'den akt. Çeğin, 2017: 28) gibi sorulara cevap arar.

Mouzelis, birey-aktörleri ve onların yetenek ve kapasitelerini önemsemeyen yapısalcı metodoloji gündelik hayatın pratiklerinden ziyade teorisyenin düşüncesine ait teorik bir mantık kullanırken, aksine Bourdieu'nün post-yapısalcı habitusu, teorik mantıktan çok pratik mantığa dayanır. Habitus bu nedenle yapısalcılık ve fenomenolojik/etnometodolojik yaklaşımlar arasında bir yerdedir (Çeğin, 2017: 30).

Habitus kavramının işlevlerinden biri de özel bir eyleyicinin ya da eyleyiciler sınıfının pratikleriyle mallarını ve varlıklarını birleştiren birliği aktarmaktır. Habitus, bütünlük bir hayat tazında, yani insanlar, mekanlar ve pratiklerle ilgili bütünlük bir tercih dizesini dile getiren can verici birleştirici bir kökendir. Habituslar, kendilerini üreten konumlar gibi farklılaşmış ve farklılaştırıcıdır. Ayrılmış, ayırdılar ve ayrımları beraberinde getirirler. Habituslar ayırıştırıcı pratikler doğurur; bir işçinin yeme içme şekli, yaptığı spor biçimi, siyasal düşünceleri ve bunları ifade etme biçimi patronlardan farklıdır ancak bunlar aynı zamanda sınıflandırıcıdır. Örneğin bir davranış birine uygun gelirken diğerine abartı, bir diğerine ise kaba gelebilir. Bu farklı yaklaşımlar özdeş değildir. Ancak önemli olan bu ayrımlar-farklılıklar karşısında ortak bir simgesel dil oluşturabilmektir (Bourdieu, 2015: 22).

Şu ana kadar insan habitus ile donatılmıştır. Toplumsal bir yapı içerisinde olan insan, nesnel yapıları somutlaştırma gerçeğinden hareketle kolektif bir birey ya da kolektif olarak bireyselleştirilmiştir. Özne olarak birey hem toplumsal hem de kolektiftir. Habitus, algılama ve anlamlandırma bakımından bireysel geçmiş yaşantıların ve birikimlerin ürünü olan tarihsel alışkanlık ve toplumsallaştırılmış bir öznelliktir. Bu

bakımdan habitus, bireyi içeriden yöneten bir mekanizma olmakla birlikte aynı zamanda nesnel yapıları da beraberinde şekillendirir (Bourdieu, 2015: 211).

Bourdieu habitusu, bireylerin sahip olduğu pratikleri ve bu pratikleri toplumsal yapı içerisinde kurduğu bağ ile davranış kalıplarını anlatmak için kullanır. Habitus daha çok davranış yani eylem üzerine odaklanır. Bourdieu, sınıflar arası eşitsiz ayrımı ve sınıfların yeniden üretilmesini kültürle açıklar ve kültür, sınıfların devamını sağlamayı habitus ile yapar (Omurtak, 2019: 3). Habitus, bireylerin topluma ayak uydurması için önemli bir yapıdır. Bireylerin toplumu anlama biçimi ve değerlendirmeleri sahip olduğu kültüre bağlıdır. Bu nedenle bireyler sahip olduğu kültürel normlar ve sosyal yapılar ile kendine özgü davranış kalıplarını oluşturmaktadır.

Habitus, toplum içinde sınıfları ve grupları oluştururken aynı zamanda birçok kişiye kimlik aktarımı yapar. Böylece kişinin aidiyet duygusu gelişmiş olur ve ait olduğu sınıfın düşünce ve eylemlerini gösterme eğilimine girer. Bu aidiyet duygusunu geliştiren habitustur (Omurtak, 2019: 4)

Habitus, kelimenin tam anlamıyla ne tam bireyseldir ne de davranışları tek başına belirler; buna karşın, eyleyicilerin içinde işleyen yapılandırıcı bir mekanizmadır. Bourdieu'ya göre habitus, eyleyicilerin çok çeşitli durumlarla başa çıkmasını sağlayan bir strateji üretme ilkesidir. Dış yapıların içselleştirilmesinin ürünü olan habitus, alanın taleplerine aşağı yukarı tutarlı ve sistematik biçimde tepki verir. Tarihsel olarak inşa edilmiş, kurumsal olarak kök salmış, dolayısıyla toplumsal olarak değişken, üretici bir matristir (Bourdieu ve Jacquant, 2010: 27).

Habitustan söz etmek, bireysel olanın, hatta kişisel, öznel olanın dahi toplumsal, kolektif olduğunu ortaya koymaktır. Bu yüzden habitus, toplumsallaşmış öznelliktir (Bourdieu ve Jacquant, 2010: 116).

Habitus, her alanda sergilediğimiz ve bizim toplumsal yapı taşıymızı oluşturan yatkınlıklarımızdır. Oturma biçimimizden, konuşmalarımıza, yemek yeme şeklimizden, düşüncelerimize kadar pek çok alanda ortaya çıkardığımız eylemlerimizdir. Habitus kavramı bu çalışma ekseninde düşünüldüğünde uzaktan eğitim sürecindeki fırsat eşit(siz)liğine hangi açılardan bağlantılı olduğunu incelemek yerinde olacaktır. Çünkü habitus, biz bireylerin eğitim alanında sergilediğimiz tutum ve davranışlarla da doğrudan ilişkilidir. Aileden aldığımız kültürel sermaye ile birlikte edindiğimiz habituslarımızı alanlarda sergileriz. Okul da bu alanlardan biridir.

Eğitim hayatımızdaki davranışlarımız da gündelik hayatımızın bir parçası olduğu için habitus bu alanda da ortaya çıkar. Özellikle son dönemde etkisini gösteren Covid-19 salgını eğitim alanında birçok değişikliği beraberinde getirmiştir. Bunun en büyük örneği uzaktan eğitim olmaktadır. Bu nedenle uzaktan eğitimde sunulan eğitim ve okulda yüz yüze görölen eğitimin karşılaştırmaları yapılmıştır. Yüz yüze eğitimde okul alanı ön plana çıkmaktadır. Pandemi sürecinde uzaktan eğitime geçilmiş, eğitim alanının okuldan eve taşınması sonucunda öğrencilerin sahip olduğu habituslar fiziki ortamlardan online ortama taşınmıştır. Bu yüzden habitusun izinde sermayelerin ve alanın da eklenmesiyle fırsat eşitsizliğinin temeline inilmeye çalışılacaktır.

2.2. Sermaye

Eğitim sistemi, var olan eşitsizlikleri yeniden üreten bir kurum olarak karşımıza çıkarken toplumdaki farklılıkları akademik farklılıklara dönüştürerek, bu farklılıkları ise doğal bir şekilde göstererek işlevini devam ettirmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin, toplumun belirli sosyo-kültürel sermayesine sahip olmalarıyla birlikte sağladıkları sosyal üstünlükler eğitim alanında başarıya ulaşma yollarını kolaylaştırır. Burada “toplumsal yeniden üretim” kavramının izinde aileler çocuklarına kendi kültürel değerlerini aktararak kendi konumlarını eğitim yolu ile yeniden üretmektedir. Bu nedenle eğitim kurumunun bu işlevi ile toplumsal tabakalaşma kendini devam ettirmektedir (Yanıklar, 2010: 124). Bunun yanında Bourdieu, ekonomik sermayenin yanında kültürel sermayeyi de dahil ederek eğitimdeki eşitsizliklerin temelini sorgulamaktadır.

Bourdieu'ya göre sermaye en başta biriktirilmiş emektir ve böylelikle bu kavram emek-değer olgusuna dayanmaktadır. Toplumsal eşitsizlikleri çözümlerken genel olarak eşitsizliklerin temelinde ekonomik sorunlara eğilir ve kültür ikinci plana atılır. Bu ise Marksist teoriden beslenen bir anlayıştır. Bourdieu toplumdaki eşitsizliklerin temeline kültürü de ekleyerek incelemeye alır. Bourdieu, eyleycilerin eylemlerini toplumda yerine getirmesi için bazı özelliklere sahip olması gerektiğini söyler. Toplumda güç çok önemli bir yerdedir ve eyleycilerin sahip olduğu güç farklılıklar göstermektedir. Bununla birlikte bu güç mekanizmalarını Bourdieu sermaye adı altında sınıflandırmaktadır.

Gücü elinde bulunduran iktidar, ekonomik sermayeye sahiptir ve bunun devamını getirmek için de sembolik sermayeye ihtiyaç duyar. Bu durum ile kamusal alan ve özel alanda bir hakimiyet sağlar. Eyleyiciler ekonomik varlıklarını sürdürmek için parasal kazançlara doğru eğilim gösterirken, kültürel doygunluk içinde akademik ve eğitim alanına yönelirler. Sahip oldukları diploma ile bir statü elde ederler ve bu onlarda sembolik sermayeye sahip olma durumunu getirerek kendilerini toplumda kanıtlamış olurlar.

Bourdieu, toplumdaki gücün, baskı altında olmadan da devam edebileceğini ve ekonomik ilişkilerin de gizli olarak yürütüldüğünü söyler. Aynı şekilde Bourdieu, Marks'ın da ileri sürdüğü gibi sınıflar arası ilişkileri sadece ekonomik veya ideolojik olarak ele almaz. Bourdieu, daha çok Weber 'in etkisinde kalarak düşüncelerini ileri sürmüştür (Omurtak, 2019: 6).

Bourdieu'ya göre sınıfsal çatışmalar sadece ekonomik olarak ele alınmaz, incelediği alanı genişleterek sınıfsal ayrımların altındaki çatışmaların güçlere göre şekillendiğini ve bu güçlerin sermaye çeşitlerinin dağılımını da belirlediğini ifade eder. Bu dağılımlar sonucunda Bourdieu sermayeleri; ekonomik sermaye, kültürel sermaye, toplumsal sermaye ve simgesel sermaye olarak ayırır.

Bourdieu birçok eserinde toplum içerisindeki güç dengesinin baskınlık yaratmadan nasıl sürdürebileceklerini incelemiş, aslında ekonomik ilişkilerin başka şeylerin içinde gizlendiğini belirtmiştir. Her ne kadar devlet elindeki ekonomik sermayeyi kullanıyor olsa da diğer sermaye çeşitlerini de kullanarak bir tür sembolik sermaye edinmiş olur. Bourdieu'ya göre her alan kapsadığı şeylere göre yapılanmıştır. Bu nedenle kaynakların sınırlı olduğu bir ortam içinde mücadele etmektedir. Örnek vermek gerekirse ekonomik anlamda kişi daha fazla para kazanma yollarını ararken, kültür alanında ise akademik başarılar elde etmeye çalışır. Bundan dolayı sermaye kavramını daha iyi kavrayabilmek için sadece ekonomik alanda düşünmek yerine kültürel ve sembolik sermaye çeşitleri ile harmanlayarak sosyal alanın yapısını daha iyi kavrayabiliriz (Palabıyık, 2011: 132).

Bourdieu'ya göre; ekonomik sermaye, direk paraya çevrilebilir ve mülkiyet hakları olarak kurumsallaştırılabilir. Kültürel sermaye, belli şartlar dahilinde ekonomik sermayeye dönüşebilen ve eğitim vasıfları içinde kurumsallaşabilen sermaye türüdür. Sosyal sermaye ise toplumda belli normlardan meydana gelen gerektiğinde ekonomik

sermayeye dönüşebilen bir sermaye çeşididir. Kısacası kişiye statü, belli bir kimlik ve unvan kazandırmaktadır (Bourdieu, 1979; 2010: 49).

2.2.1. Ekonomik (İktisadi) Sermaye

Ekonomik sermaye, bireylerin sahip olduğu maddi kazancı ve sahip olduğu maddi geliri belirtmektedir. Marx, kapitalist sistemde üretimi ve sermayeyi elinde bulunduran burjuva ve emekçi sınıf olan proletarya arasındaki anlaşmazlık karşısında adaleti sağlayacak olan hukuk kurumunun da ekonominin ardında kaldığını ve hatta burjuvaya hizmet ettiğini söyler. Ekonomik sermaye, bir nesilden diğerine kolayca miras olarak kalabilir. Aynı zamanda ekonomik sermayeye sahip olmak diğer sermaye çeşitlerine ulaşmayı da kolaylaştırır. Bu nedenle ekonomik sermaye tek başına yeterli olmasa da bütün sermaye çeşitleri arasında önemli bir yer tutmaktadır.

Bourdieu maddi sermayenin bu durumu açıklamada yeterli olmadığını düşünerek ekonomik sermayeye ek olarak diğer sermaye biçimlerini de ekleyerek inceleme yapmaktadır

Pandemi ile birlikte uzaktan eğitim modeline geçilmiştir. Bu doğrultuda ekonomik sermayeleri yeterli olmayan ailelerin uzaktan eğitimde gerekli olan teknolojik araçları temin etmekte sıkıntı yaşayabilmektedir. Öğrenciler bu durumda teknolojik araçlara sahip olamaması ile derslere katılamamıştır. Işık ve Bahat'ın (2021: 501) yaptığı bir çalışmada, uzaktan eğitimde teknolojik araç alma durumlarına ilişkin sorusunda katılımcıların 225'i (%38,7) uzaktan eğitim sürecinde çevrimiçi derslere erişim için yeni bir teknolojik ekipman (akıllı telefon, tablet, masaüstü bilgisayar, taşınabilir bilgisayar, diğer) satın aldığını belirtirken, 333'ü (%57,2) herhangi bir yeni cihaz almadığını belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin teknolojik araçlara sahip olma durumu ailelerin ekonomik sermayesine bağlı olmaktadır. Bu durumda ekonomik sermaye öğrencilerin eğitim alması ve eğitimde başarılı olmasında etkin bir konumdadır. Öğrencilerin teknoloji aracı temin edememe durumunda derslere katılamadığı için diğer öğrenciler arasında sınıfsal farklılıkların belirginleşmesine de neden olmaktadır. Işık ve Bahat'ın (2021: 505) çalışmasında “uzaktan eğitim ile öğrencilere eşit öğrenme fırsatları

sunuldu” sorusuna verdikleri yanıtla göre gruplar arasında anlamlı fark bulmuşlardır. Bu durumda; çocuğu lise öğrenimi gören katılımcıların 27’si (%65,9), uzaktan eğitim sürecinde çocuklarına eşit öğrenme fırsatları sunulmadığını tespit etmişlerdir. Bu doğrultuda bu veriler ile ekonomik sermayenin uzaktan eğitimdeki eşitsizliklerin oluşumundaki yerini incelemek çalışma için önemli olmaktadır.

2.2.2. Kültürel Sermaye

Kültürel sermaye, toplumda kabul edilmiş değerleri, kültürleri içselleştirmek ve onları deneyimleyerek bilgi sahip olmaktır. Belli bir alanda eğitim alarak diploma sahibi olmak kültürel sermayeye örnek olarak verilebilir. Ailenin sahip olduğu eğitim düzeyi, içinde bulunduğu sosyo-kültürel yapı küçük yaşlardan başlayarak bireyin yaşamını şekillendirir.

Ekonomik sermayenin yanında alınan kültürel sermaye ile bireyler eğitim hayatından sosyal yaşamına kadar pek çok yerde avantajlı olmaktadır. Aileden alınan ekonomik desteğin yanında anlama, kavrayabilme, geniş bakış açısı ve fikirler, yabancı dil bilgisi gibi pek çok sosyal birikim aile tarafından bireylere aktarılır. Kültürel sermayeye sahip olan ailelerin bireyleri sahip oldukları bu habitusu eğitimde ön plana çıkararak sergilemektedir. Sınıflar arası kültürel sermaye farklılıkları eğitimde başarıyı elde etmelerini etkilemektedir. Bu durumda kültürel bilgi toplumsal eşitsizliğin taşıyıcıları olarak işlev görmektedir (Swartz, 2018: 275).

Bourdieu, kültürü eğitim alanı sistemi söz konusu olduğunda zaman, enerji ve para karşılığında elde edilebilecek ve daha sonra yüksek statülü meslekler ve gelirlerle değişim yapabilecek bir tür sermaye çeşidi olarak düşünmektedir. Ona göre kültürel sermaye birçok imkânı içermektedir. Bunlar; sözel beceri, genel kültür, okul sistemi hakkında edinilen bilgi ve eğitim sistemi olmaktadır. Bourdieu, buna ek olarak kültürel sermayenin eşitsiz dağılımından bahsederek toplumsal sınıflar arasında, eğitimde başarı ve kültürel tüketim nezdinde farklar olduğunu söylemektedir. Bunun yanında öğrencinin akademik performansının, ebeveynlerinin kültürel sermayeleriyle güçlü bağı olduğunu söyleyerek, ebeveynlerinin kültürel sermayelerini bireylere aktardığını belirtmektedir. Bourdieu, bu durumda ailelerin aktardığı kültürel sermayenin, bireylerin sahip olduğu yetenek gibi göstermesi eğitim hayatında eşitsizlikleri meydana getirdiğini

söylemektedir (Swartz, 2018: 275). Bu nedenle kültürel sermaye kavramı, eğitimdeki eşitsizlikleri anlamaya çalışırken araştırmanın kilit noktasını oluşturacaktır.

Bourdieu'ya (2015: 35) göre; ailelerin stratejileri ve okulun sistemi arasındaki bağla birlikte kültürel sermaye yeniden üretilmektedir. Ekonomik sermaye ne kadar büyükse aileler o oranda okuldaki eğitime yatırım yaparlar. Bununla birlikte aileler ekonomik sermayelerinin gücü ile çocukları istedikleri okula göndererek, başarılı olması için özel eğitimler aldırarak kültürel sermayenin devam etmesini ve hatta dönüşerek yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Böylelikle sınıfların ayrıcalıkları arttıkça aynı oranda kültürel sermaye de artmaktadır.

Bourdieu (1979; 2010: 3-6) kültürel sermayeyi açıklarken şu sözleri sarf eder:

“Kültürel sermaye kavramı ilk önce kendisini araştırma süreci içinde, akademik başarıyı, yani farklı sınıflardan ve sınıf fraksiyonlarından çocukların akademik pazarda elde ettikleri belirli kârları, sınıflar ve sınıf fraksiyonları arasında kültürel sermayenin dağılımıyla ilişkilendirerek, farklı toplumsal sınıflardan gelen çocukların eşitsiz eğitim başarılarını açıklamayı mümkün kılacak bir teorik hipotez olarak sundu.”

Buradan yola çıkarak eğitimdeki toplumsallığın devam etmesi ve eğitim kurumundaki eşitsizliklerin temelinde sadece ekonomik sermayenin yetkinliğinin olmadığı kanısına varabiliriz. Ekonomik gelir düzeylerinde oluşan eşitsizliklerinin oluşması toplumun her alanında görülmesinin yanında edinilmiş ve kazanılmış sermaye, kültürel kodların aktarımı ile eşitsizlikler devam etmektedir.

Bourdieu (1979; 2010: 3-6) “Kültürel Sermayenin Üç Hali” adlı makalesinde kültürel sermayenin üç halde bulunduğunu söyler. Bunlardan ilki; *Benimsenmiş* halde, ailelerin çocuklara aktardığı gözle görülen bedensel tezahürüdür. Çocukların aileden aldıkları statü ile birlikte öğrenilen dil becerisi, yazı yazma stili gibi yeteneksel örnekler verilebilir. Bu yüzden eğitimdeki eşitsizliklerin en çok icra ettiği kısımdır. *Nesnelleşen* kültürel sermayede ise temsil ettiği sınıfın özelliklerini nesnel olarak ortaya konulma halidir yani kültürel mallardır. Okunulan kitaplar, resimler, sözcükler, makineler, enstrümanlar vb. örnekler verilebilir. *Kurumsallaşan* da ise eğitimin ve bürokrasinin sınıflar üzerindeki etkisi ve bunların unvan olarak varlığıdır.

Kültürel sermaye eyleyicilerin doğumundan itibaren eğitim kurumu ve aile kurumu başta olmak üzere toplumsal süreçteki tüm hayatı boyunca edindiği pratikler ve eylemlerini ifade etmektedir. Bourdieu toplumdaki farklılıkları kültürel sermaye ile açıklamaktadır. Bu farklılıklar eşiğinde kültürel sermayeyi anlamaya çalışarak kültürel normları ve eğitimdeki ekonomik eşitsizlikleri içindeki açıklanamayan durumları açıklamaya çalışmaktadır (Kaplan ve Yardımcıoğlu, 2020: 31).

Kültürel sermayenin eğitim alanındaki konumu önemli olmakla birlikte uzaktan eğitim geçen öğrencilerin teknolojik araçları almasının yanında kültürel olarak faydalanabilecekleri eğitimden uzak kalmaktadır. Kültürel sermaye bakımından zengin olan öğrencilerin eğitime sadece akademik bilgi olarak değil aynı zamanda bir kültürel kod inşa etme ve diğer kültürel yapıları özümseme bakımından da önemli olmaktadır. Aileler öğrencilerin bu süreçte eğitimden uzak kalmaması adına ekonomik sermayelerini kullanarak gerekli materyalleri alması aynı zamanda kültürel sermayelerinin de devamını sağlamaktadır. Kültürel yönden artıları olan öğrenciler eğitime ve eğitimden alacağı her türlü kültürel birikimden faydalanabilmektedir.

Kültürel fonksiyonların işlenmesi için ekonomik sermayeye ihtiyaç bulunmaktadır. Bu durumda kültürel sermayenin devamını sağlayan şey ekonomik sermaye de olmaktadır. Ailelerin bu süreçte öğrencilere verdiği maddi destek, eğitimin eve taşınmasıyla birlikte ev ortamının ders çalışmaya uygun olması ve ailelerin bu süreçte öğrencilere ne gibi destek olduğu önemli olmaktadır. Ailelerin akademik ve mesleki statüsü bu süreçteki öğrencilerin daha iyi eğitim almasını sağlarken kültürel sermayenin de işlevi bu durumda öne çıkmaktadır.

2.2.3. Sosyal (Toplumsal) Sermaye

Sosyal sermaye kavramı yirminci yüzyılın ortalarına doğru sosyal bilimler literatürüne girmesi ile birlikte asıl tartışma zeminini 1960 yıllardan sonra bulmuştur. Günümüz modern toplumunda özellikle bilginin kolayca ulaşılabilir olması ile sosyal bağların önemli olması ve modern toplumda bireyselleşmenin daha artması üzerine zayıflayan sosyal bağların yabancılaşmayı doğurması, sosyal sermayenin tartışılan bir konu haline gelmesini destekler niteliktedir (Yarç, 2011: 127).